

ԻՐԱՎՈՒՆԿ

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԵՆ ԶՈՐԵՔՇԱՐԹԻ ԵՒ ՇԱՐԱԹ

ԲԱԺԱՆՈՐԳԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Պուշկարիոյ համար Տարեկան 12 ֆր.
» » Վեցամսեայ 6 ֆր.
Արտատպանի համար (երկու քիւր մէկ ծառայ) Տարեկան 14, վեցամսեայ 7 ֆր.
ԿԱՆԿԻՆ ԿՃԱՐԵԼԻ

Հայաստանի գրամատչելի արհեստագործական

ԽՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ «ԻՐԱՎՈՒՆԿ» ԼՐԱԳՐՈՅ. — Վ.Ա.Ռ.Ն.Ա. (Պուշկարիա)

Редакция на ВѢСТНИКЪ

«И р а в у н к ъ»

ВАРНА (България)

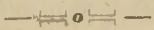
Rédaction du journal

„Ira vounk“

V A R N A (Bulgarie)

Խմբագրութեան ուղղեալ գրութիւնք
էս չեն դիտարկուիր և յարմար դատարան
ներքէ միայն կը հրատարակուին աւ
բողոքովին կամ մասամբ:
Խանութիւն տպար 20 սանթիմ. երե
թեւ աւելի անգամներու համար 20 0/0
գէղը կը շինի:

ՈՒՐԱԽԱԼԻ ԵՒ ԵՒՈՅԹ ՄՐ

Արտասահմանի հայ գաղթական
նախնան տիրող այս անարդ կա
ցութեան մէջ, մերթ ընդ մերթ
կերելին ուրախալի երեւոյթներ,
ժամանակակից պահանջներին վրայ
հիմնուած նպատակայարմար գոր
ծեր, ձեռնարկներ, որոնք եթէ
քաջալերուին, օժանդակուին նիւ
թապէս ու բարոյապէս: մասամբ
իւր, կրնանք պարծենալ այն
ժամանակ, թէ գիտակցութեան
ու պարտաճանաչութեան գաղա
փարը օրէ օր իւր բարերար ազ
դեցութեան կենթարկէ մեր ար
տասահմանի հայութիւնը:

Ի բոց առեալ արտասահմանի
հայութեան հանդէպ սովորներն,
այնպիսի գովելի կերպով ցոյց տը
ուած օգնելու եռանդ ու նիւթա
կան օժանդակութիւնը, և կամ,
հայ ինքնիշխան գաղափարին
հայ լրագրութեան ու գրականու
թեան յառաջդիմութեանը համար,
մասնաւոր վերջերս ցոյց տրուած
լանքերն ու ուշիտութիւնը, այ
սօր նոր ուրախալի երեւոյթ մը
եւ ի յայտ կը գայ Եգիպտոսեան
հայութեան մէջ:

Այդ ուրախալի երեւոյթն է
վերջերս կազմուած «Վասպուրա
կանցի Եգիպտոսեան Ազգայնոց
Որբախնամ Ընկերութիւն»ը, հաս
տատուել 1 յունիս 1899, զահիրէ:

Եգիպտոսեան վասպ.ցի հայ
համայնքը, զգալով իր պարտա
կանութիւնն հանդէպ Մայր-Հայ
րենիքին մէջ մերկ ու լիւր, ան
թիւ ծառայ, անտէր ու անմիւ
թար վիճակի ենթարկուած հայ
որբ մանկիկներն, ներկայիս ընդ
հանուր համաձայնութեամբ, ձեռք
ձեռքի, սիրտ սրտի տուած հրա
պարակ կը գան «Որբախնամ Ըն
կերութեան» մը գոյութիւնը հաս
տատուելու, ըստ կարեաց, իրենց
նիւթական միջոցներուն ներածին
համեմատ վարագոյ վանքին Որ
բանոցին մէջ, քանի մը անոք որ
բեր խնամակալելու, հեռաւորն
արտասահմանէն պէտք եղած կըր
թութիւն և ուսումն ստանալու
գիւրութիւնը հայկականութեան

նոնց:

Վասպուրականցիներն որքան օ
րինակելի, նոյնքան և՛ ուրախալի
այս քայլը լիայայս ենք որ տրծա
գանդ պիտի գանէ նաեւ արտա
սահմանի վանական հայ գաղութ
ներէ մէջ, որով իրենց ձայնակ
ցութեամբ ու յարատեւ աջակցու
թեամբ, հարիւրաւոր հայ որբերի
խնամուելուն և կրթութեան մի
ջոցներ տալու կարող կը լինին:

Բեռնակալ, դարձանելու համար
չա՛տ ցաւեր ունինք, չա՛տ վէր
քեր, այդ ցաւերէն, այդ վէրքե
րէն մէկը որբերի խնամակալու
թեան գործն է, որն այսօր ամե
նէն առաջ Վասպուրականցիներ ի
րենց ձեռնարկով, կը գան բարի
օրինակ հանդիսանալու արտասահ
մանի հայութեանը:

Ձր խնայինք մեր ջանքերը վա
նալուն հայ գաղութներէ մէջ հաս
տատուելու համար խնամարկով որ
բախնամ ընկերութիւններ:

Նոյնպէս չը խնայենք մեր լու
մանքը հայ որբերուն, մեր պատ
գայ յայտերուն համար: Իւրա
քանչիւր հայ մօրգու իւրաքանչիւր
զոհած փոքրաքանակ նիւթական
զոհաբերութիւններ ի մի գումա
րուելով մե՛ծ ու բարի գործեր
կրնան կատարել:

Կաթիլներն են որ ուկիտաններ,
ծովեր կը կազմեն: Հիւլէներն են
որ ուշիտահն ու արարատը կը
կազմեն:

Նիւթապէս կարող հայեր, ու
տարուայ 5-6 ոսկոյ զոհողու
թիւնը մի որբ կարող է խնամել,
կրթել ուսուցանել, ինչո՛ւ չընենք,
ինչո՛ւ:

Պարտաճանաչ հայեր ու հայ
րենակիցներ, ահա մեր ցաւերէն
ու մեր վէրքերէն մէկը:

Խնամենք որբերուն:

Որբեր պարտաւորու ընդու
նակութիւնը ցոյց տուինք...
ցոյց տանք նաեւ խնամելու և
կրթելու ազնուութիւնը, որովհե
տեւ անոնք որչափ որ հոցի ու
ջրի պէտք ունին—եթէ այդ հոցի
պատանն ալ չի պակսիր իրենց—
նոյնչափ և պէտք ունին ուսման
ու կրթութեան, որոնք ազգերի
ու հասարակութեանց առաջ մղող

միտի ազդակներն եղած են:

Բարեկործնէր, ահաւասիկ ձեզ
բարի գործ, ձեռնարկեցէք:

Ազնիւ սրտեր, ահաւասիկ ձեզ
ազնիւ գործ, աջակցեցէք:

Իսկ «Եգիպտոսեան վասպ.ցի
Ազգայնոց Որբախնամ Ընկերու
թեան»—այն բարեկարգակ և օ
րինակելի ձեռնարկին ընդ միջտ
կը ցանկանք յարատեւութիւն ու
յաջողութիւն, որպէս զի յետ այ
սօրի՛ վարագոյ Որբանոցին մէջ
խնամակալած որբերով կարողանայ
ազդին ու հայրենիքին տալ օգ
տակար ու անձնուէր հայ անհատ
ներ:

Խնամեցէք որբերին:

Ոսկան-Նազար

ՆԱԽԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

«Ճէրիտէի Շարգիյէ» ի մ տե
ղեկագրի մասին տուած լուրը,
զոր արտաստուած էք «Իրաւունք»ի
50 թիւին մէջ, քիչ մը այլապի
խուսած է:

Պատկերացալ տեղեկագրին մէջ
հետեւեալ երկու կէտերու վրայ
Ս. Պատրիարքին ուշադրութիւնը
հրաւիրած էի:

1. Պատ թերթիդ մէջ պաշ
տօնապէս հրատարակուած յայտա
րարութիւնը, որոյ համեմատ թըռ
նովայի Հոգաբարձութիւնը և քա
հանան՝ Պուլկար մեղրոպոլէն
հրաման կամ յանձնարարական
խնդրած ու ստացած էին՝ տեղայն
հայ Եկեղեցւոյ ի նպատակ հանգա
նակութիւն ընելու համար: Այս
նորութիւնը տարօրինակ կը թուէր
ինձ, քանի որ մենք մեր հոգեւոր
իշխանութիւն ունէինք:

2. Սոյն հանգանակութիւնը կա
տարելու պաշտօն յանձնուիլ տեղ
այն հանրաժանութ Տէր Կարապե
տին, որոյ դեռ տարի ու կէս ա
ռաջ՝ իբր թէ Սօֆիայի մէջ ազ
գային վարժարան կառուցանելու
համար՝ խորհարարաւ տեսրով ի
Ռումանիա և ի Սուլթան չըբազա
յութիւնը, Սօֆիայէ գաղապան
տեղեր քաջուած հեռագիրներէ
խորհրդարանի յայտնուելով
վերջապէս Եաշի մէջ Տիար Պը
յըբլեանի ձեռամբ տեսրը ձեռքէն

առնուելը, ու խայտառակաբար
արտաքսուելը, . . . Մեկէ Ռուս
ճուզ դառնալէ յետոյ՝ հաւատա
փոխութիւնը ու կրկին դարձը, ևն
ասոնք ինչպէս կը տեսնուի, հան
գանակութիւն կատարողէ մը պա
հանջուած բարեմասնութիւններ
չեն անշուշտ: Ինձ չէր վերաբե
րեր այլ մանրամասնութեանց մէջ
մտնել. բայց գոնէ այսպիսի պա
րագայի մէջ հոգեւոր բարձր իշ
խանութեան ուշադրութիւնը հրա
ւիրել պարտքս էր, ու զայն կա
տարեցի:

Թոմաս քն. Մանդակոնի

14/26 յուլիս 99

Սուլթան

Դ. Խ. — Այս նամակը յարմար առիթ
սեպեմբ և կը հարցնենք Թրոպոյի թագ
խորհրդին թէ՛ Տէր Կարապետ հօր ձեռ
նարկած հանգանակութիւնը զեռ կը
չարուես կո՛ւի, մինչեւ ցարդ ինչ ար
դիւնք արտադրած է և Տէր հայրը իր
այցելած իւրաքանչիւր քաղաքէն հա
ւաքած դրամները աւմիշապէս թագա
կանութեան կը զրկէ՞ թէ ոչ:

Կը յուսանք թէ մեր այս հարցումնե
րուն պաշտօնապէս գոհացուցիչ պա
տասխան կը ստանանք:

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Բարիք, 13/25 յուլիս 99

Կը հաստատուի նախորդ նամա
կս որով փութացած էի աւետել
Ձարին Հայկական խնդրոյ լուծ
ման համար պարտաւորութիւնները
որ մինչեւ հիմայ այդ լուրը չհեր
քուելէն զատ, անուղղակի լուրեր
գրեթէ ամեն օր կուգան զայն
հաստատուել: Այս անգամ ալ դար
ձեալ Պերլինէ անգլիական լրագիր
ներու ուսանց հաղորդուած հեռա
գրական լուրեր կը հաստատեն թէ
իտալիայ և Քերմանիոյ վիհա
պետներու 1900ի որոշեալ հանդէ
սը այցելած միջոցին Ձարը՝ առի
թը յարմարագոյն նկատելով, իր
իսկ ներկայութեամբ պիտի առա
ջարկէ եղբի միւս զլիաւոր պե
տութեանց վիհապետներուն այդ
թուականին Բարիդի մէջ վիհա
ժողով գումարել, Լա Հէյի գետապա
նախորհորդին շարունակութիւնը
ի լրումն Ձարին բաղձանքներուն
և լուծել իրարարարութեամբ ա

բեւեռնան հարցը և այլ միջազգային այնպիսի կարեւոր խնդիրներ, որոնք կրօնական ամեն վայրկեան խզել աշխարհիս խաղաղութիւնը:

Մանչեսթէր հրատարակող կիրակնօրեայ Սքոթլէն Գրօնիքը իր վերջին թուոյն մի մասնաւոր յաւելումովը հրատարակած է շատ խնամօք պատրաստուած հայաստանի գունաւոր քարտէշը՝ այդ քարտէշի ներքեւը խոշոր տառերով, ըստ սովորութեան Արմէնիա անունը գրելէ վերջ հետեւեալ կերպով թարգմանած է և ճիշդ անոր-տակը-գրած է իրր Արմէնիա (Հայաստան) բառի համանիշ՝ «Սոսկիւնի պատուոյն սահմանադիր»:

Ոչ նուազ հաւատարմաւորութեամբ կ'իմանամ որ վեհ. կաթողիկոսին Ձարեւիչի յուրակաւորութեան զգեստաւորեալ ներկայ գտնուելու համար Բեթլէրսպոլի երթալու մասին բանակցութիւններ տեղի կ'ունենան եղբւր, կը կարծուի թէ խորմեանի Ձարին ուղերձ մատուցանելու փափաքը արգելք ըլլայ այս ուղիւ որովհետեւ Այս լուրն ալ ստուգութեան կարօտ է:

Ա.

ՀԱՐՑՈՒՄ ՄԻ

Ներուի մեզ հարցանել Պ. Պի. պէռնեանի, և իր չորս ծանօթ Պարոններուն թէ՛ Լահէյի համար հանգանակուած հարիւր քսան և հինգ ֆրանքին վախճանը իր նը պատակին գործնէն յետոյ, մնացեալ վախճան ֆրանքը ինչ ըրին, արդեօք Հայաստանի սովորներուն հանգանակուած գրումին մը նացորդին (տառոսին) բերին:

Արա Արշաւ

16 Յուլիս, 99

Պոքարէշտ

ԲՈՒՆՈՒԹԵԱՆ ՏԱԿ (28)

ԺԱՄԱՆԱԿԱԿՅՈՒՆ ՀԱՅ ԿԵԱՆՔԷ ՊԱՏԿԵՐ ՄԵ

ՄԱՍՆ Բ.

Ուրեմն թըքանայ մամուլը, դպրոցները եւ երիտասարդութիւնը արտաւարակ ամբողջութիւն մը կը ներկայացնէին հակառակ արտաքին փայլին միամիտներուն աչքը խաբելու կոչուած, քանի որ 4—5 օրաթիւրներ, չաբաթաթիւրներ, հանդէսներ անպակաս էին, զպրոցները հուր ու բոց հանդէսներ կը սարքէին ուր խօսուածները ինքնագովութիւն կը բուրէին կուլ տալով հազարաւոր ոսկիներ որ երկար տարիներ հոգաբարձուներու եւ գրպանի մօտիկ հաշիւներով ընտրուած ուսուցիչներու մէջ քայլ բաժին եղած էին:

Այս պայմաններու մէջ է որ 70 թըւականէն ասդին քանի մը տիպար կը բռնակուէին եւ աշխարհական հայերու շատ գնահատելի ճիգերէն ետք՝ 1885ին Մըկրտիչ Փորթուքեան Մարտէշէն հայ, կական ամեն անկիւն կը տփռէ ԱՐ-

ՄԱՍՆԱԿԱԿՅՈՒՆ ՀԵՌԱԳԻՐ

Սիկիստէ, 18 յուլիս 99

«ԻՐԱՆԻՆԻՔ», Վառա ժողովրդեան փափաքանօք Օր. մանեանի յիշատակութիւնը այսօրէն դադրեցաւ:

ԱՆՊՊԹՈՒՆ

Ձեր արդարեւ գիտական եւ խիստ օգտակար բանասիրական կարգաւոր գործ մնացի. միայն թէ՛ ամեն խղի-գիտական գրուածներ հերքուելու համար, երբ ձերինին նման շաղկապի ու պոռոտ գիտական փաստաբանութեան մը պէտքը ահա՛նք, որքա՛ն պակաս և անպար ըլլալու է ուրեմն գիտութիւնը ըստ ձեր:

Քննութիւններուն վնասակարութիւնը ցոյց տուող յօդուածն ու իր քաջանչիւր մասին պատասխանելէ առաջ, պէտք է բռնի թէ՛ ամենամեծ սխալն ուղիղ եղած էր նկատել թէ՛ ե՛ս իր քաջարձակ եւ միակ միջոց ներկայացուցած ըլլամ քննութիւնները աշակերտի մը այս կամ այն կարգով թիւնը զարգացնելու մասին, այսպէս հետեւ ցնեցնող իր պատճառ կամ հակառակ գրելու փափաքէն դրդուած ըլլալնից է եւ կամ սրտեմտով մէջ զեղուել բան մը ունենալով՝ այս աթիւնը զայն զուրս պոռթկացնելնից:

Ժիշք է թէ ըսած էի՝ երբ քննութիւնները նպատակաւորաբար եւ օրինաւոր եղանակաւ մը կ'ըլլան, տղուն այս ինչ կամ այն ինչ մտային կարողութեան զարգացման կը նպաստեն (ինչ որ եթէ չեմ սխալիր պահ մը դուք ալ ընդունած էիք ասիկայ): Ասկայն երբէք չէի ըսած թէ այս եղանակ քննութիւնները երբ շարունակուին, ալ ամեն բան լինցած պէտք էր նկատել եւ աւելորդ իսկ էր մեզ փնտռել ուրիշ ու եւ է միջոցներ, որք կարենային քննութիւններէն աւելի կամ նուազ զօրաւոր դեր ունենալ աշակերտին մը տաւորական զարգացման մէջ:

Այո՛ Պարոն, մենք ալ ձեզ նման աղայամասութիւնը բռնաբար ըլլայինք երբ ձեր հասկացածին պէս ուղեկէնք պընդել թէ՛ բարեփոխուած հրապարակ. քննութիւնը մէկ հատիկ եւ ամենազօրաւոր միջոցն էր մարդ ճարտասանութեան:

Թեան, յիշողութեան եւն. ի գաղաթնակէտը հասցնող. մերը աւելի եւս աղայամասութիւնը եղած պիտի ըլլար, երբ ձեզ նման լինողներէնք որ՝ այս ինչ կ'մ'այն ինչ նպատակաւորաբար վարժութիւն մը հաւատարմապէս եւ մէկ ուժով կազմէր ամենուն վրայ ալ:

Պէտք է գիտնալ Պարոն՝ որ ընդունակութիւն կամ բնածին յարմարութիւնը ըստ ձեր ձեզի չափ մենք ալ կը ճանչնանք. մենք ալ գիտենք որ առանց անոր բան մը շատ գիտար կը դոյնանայ. սակայն ինչ որ չենք գիտեր այն է թէ՛ երբ նոյն առաւելութիւնով օժտուած մարդ մը անհնալ թողու գայն կրնայ մշակողին հետ հաւասարապէս օգտուել անկէ. անշուշտ ո՛չ: Երբեք երբեք որ ի տղայ տիպը բնածին արամազրութիւններ ունեցող տղայ մը կրնայ ամբողջ տարիներ մեծեղական քուշի մէջ թաղուել, սա համոզմամբ որ՝ երբ օր մը յանկարծ արթննայ, խել մը գլուխը գործոցներ արտադրելու կարողութիւն մը պիտի տեսնէ ինքն իր մէջ. ինչ ցնորք...:

Մենք ըսած չէինք թէ՛ հրապարակաւ առաջ խօսիլը դուրսէն բան էր. բայց հաստատել ուղիղ էինք թէ՛ այդպիսի գիտարութիւն մը հարկելու համար, մարդ երախայ տարիքէն պէտք էր դործառնութեան սկսիլ: Մենք չուզեցինք նմանապէս ըսել որ տղայ մը ազատ խօսիլ վարժելու, հրապարակաւ առաջ ելնելու համար, ամբողջ տարուան դասերու միջոցին իր դաստիարակին հետ ազատ խօսիլ չէր պարտաւոր զգացնել կոտորելնք որ տարեկան հրապարակային քննութիւն մը զօրաւոր օժանդակ մը կրնար նկատուիլ առօրեայ օրինակ որ սերունդն, ասկից կրնանք հասկնալ թէ՛ համարակ ո՞վ է:

Շատ անգամ գիտուած է որ դաստիարակին քով ազատ ու համարձակ խօսող տղան, երբ առաջին անգամ հրապարակ ելնէ հազիւ հազ կրնայ բերանը բանալ, երկրորդի մը աւելի քաջ, իսկ երրորդի մը բոլորովին անտարբեր ըլլալու չափ:

Իրաւունք կը տամ ձեզ ըսել որ խել մը հոգեկաւոր գրագէտներ իսկ գիտարութիւններ կուենան երկար տառն խօսելու. սակայն երբէք ձեզ չեմ ներս որ պէտք մտքէ անցնէք թէ՛ այս պատճառաւ հրապարակախօսութիւնները պարտին մէջտեղէն վերադառնալ: Շատ հաւանական է որ ձեր ցոյց տը-

ւած Տարվինը կամ իր նմանները ամեն անգամ խօսելէ խորշին, ասոր համար մենք չենք կարող այսպանել գիրենք, բնաւ երբէք. մենք այդ գործը կըստականք անոնցմէ որք մեծ գիտութիւն ունին խօսելու, որք ապարդէշլի ըլլայ հրապարակախօս տիպոսը առած են Պոսուէի, Լաքոստէի, Իգօքրաթի եւ իրենց խել մը նմաններուն պէս:

Երբ հանճարի տէր մէկը կը տեսնէ որ այս կամ այն գործէն, աշխատութեան ծանրապէս կը վնասուի, երբ այդ աշխատութիւնը պարզապէս անտի մը դուռ կը բանայ, կրնայ համարձակ մը հետաքննել անկէ. կը կարծէք որ այսպիսին մազի չափ կորոնցնէ իր համբաւէն. կը յուսա՞ք թէ այնպիսին հիմէ ոչ մէկին՝ գէթ միւսին մէջ փայլելու ուժ չունենայ:

Վերջապէս իրաւ է որ ձեր ցոյց տըւած ճարտարախօս անձերուն պէս դեռ ուրիշներ ու կը խոստովանին հրապարակախօսութեան աւելի կամ նուազ վնասակար ըլլալը, այսու հանդերձ ինչու համար է արդեօք երբ ամեն անգամ որ աթիւն ներկայանայ, ասոր ամեն ճիգ ի՞նչոր կը գնեն, կարելի եղածին չափ իրենք ալ ընդունակ ըլլալու համար այդ գործին:

Այդօք Պ. Պարոն՝ որ գործին կամ աշխատութեան մէջ զոհողութիւն չը տեսներ:

Չարդար

(Շարունակելի)

ՀԱՅ ՀՈՐԱՎՈՐՈՒՄ ԿԱՆԱՅ

ՆՈՐ ՊԱՏՐԻՍՏԻՐՔԻ

Հայ Հոգովմէականաց Երեւելեաց և Եպիսկոպոսաց Ժողովներն անցնալ շաբթու դատ դատ գու. մարտիկով պատրիարքի ընտրութեամբ զբաղեցան: Երեւելեաց Ժողովին, այսինքն աշխարհականաց ընտրելին էր Ատանայի առաջնորդ Պօղոս կաթիկ. Թէրզեան որ այդ Ժողովին մէջ 44 քուէ չա. հեցաւ. իսկ եկեղեցականաց ընտրելին կեսարիոյ առաջնորդ Պօղոս կաթիկ. Էմմանուէլեան հոն 37 քուէ չա. համ ըլլալով հանգերձ Եպիսկոպոսաց Ժողովին մէջ 13 ե. պիսկոպոսներէն 8ին քուէն չահե.

Մէնիս լրագրի հրատարակութիւնը աւելորդ յայտարարութիւնը, էն կարուկ միջոցով գործնական հայրենասիրութիւն քարոզելու միջոցին գիտելով, երկու տարի ետք գուրս կուգայ Հընչակը որ իրարու տրամագծապէս հակառակ ուղղութեամբ մեր ազգային այժմեայ շրջափոխութիւնը կ'առաջացնեն զէջ յոստաններու համոզումին դէմ յուստուտ շրջափոխութիւն մը, չը նայելով որ երկուքն ալ, անկեղծ խօսելով առ այդ անբաւարար ուժեր կը ներկայացնէին, քանի որ երկու խումբագիրներուն թուոյ համոզումներուն հակառակ անկարելի էր ազգին վրայ ծանրացող ազգային գիտակցութեան պակասի խոր խաւարը արմատապէս փարատել եւ տրեկութեան չղթայն ջախջախել:

Նաեւ, զանց չալիտի ընենք երկու խօսք եւս

Մկրտիչ Փորթուքեան յեղափոխական տիպար կարողապահութեամբ մը կուգէր քաղել ինք ալ իր ըսածին գործադրութեանը վրայ թիրախաւոր, խոհեմութեան անանկ դասեր քարոզելով որ ամեն հայ ատով հրեշտակ մը եւ իր

կրտսերին համար կատարելագործած Մենտոր մը պիտի դառնար: Գործնականին մէջ Փորթուքեանի ատոր նըշանները առաջնոց ի վեր շատ պարագաներու մէջ ցոյցուցած է: ՀէջՍԿ իր խմբագրութեամբ ատոր բոլորովին հակառակ հանդիսացաւ. ան աստիճան կանոնաւորութեան խորշող, յաւակնատութիւնը եւ մեծիւսութիւնը սիրող ներկայացաւ որ պահ մը հայկական յեղափոխութեան նաքու գործնաւոր տեսնել կարծեցինք անոր մէջ. ինք իրեն համար Հայաստանի փրկութեան միակ շատաւել կ'ընդունէր պատգամներ ուրոտալով. միամիտներ որ ստուգու հետաւաւ, սուտեր ստեղծելով եւ անձնական փառասիրական նկատումներով ուրիշներու մահուան մէջ փնտռելով տեսակ մը ապուշ անմահութիւն. պաշտպան ծախելով ինքզինքը անանկ վարդապետութիւններու որ բացարձակ անկեղծութիւն կը պահանջէին եւ հիմնապէս ասանց հակառակ ուղղութեան մը հետեւելով:

Մեր նպատակէն դուրս է հոս ընդարձակ կերպով բազմատական ուսումնասիրութեամբ աստիճան մէկին

ունեցած համոզում եւ երկրորդին յիմար գործունէութեան թուումն մասանցէ ընել, բան մը որ տակաւին չարքեր քանի որ անոնց առաջինը ներքին պարագայիս բառեր կը ներկայացնէ, իսկ երկրորդը անկուծի անդունդը զահաւիթած, կոթողաւոր ամբաստանութիւններով առցուրած, սեռակ մը հայրենասիրութեան գիտատեւածի կաշիով ծածկուած Պիսկոպոս որ միայն ազլիտարի ըլլալ պիտայ: Եւ կրցաւ զուրկ ըլլալով շատ տարբական իրճահայրութիւնը արիւն կը պահանջէ, երկրասարք եւ թաւր ու մերու, վրայ զերթի աչքով նայելով եւ անոնց հետ ապաշխական իսկ փորձելով որքան ասան որ իր ձայնը իր անխմանալի գերակաւութիւնը պահից:

1889 եւ 90 թուականներուն Եւրոպայի մէջ հրատարակուած ազատական հայ թերթերը անամէջ բարձրագոյնի համբաւ կրող պոլսոյնայ դպրոցներէն իսկ սեղով թաղային էին հանդարտի վարժարաններէն մոտ գտած էին. դասական գիրքերուն անոնք ալ խառնուած էին, հակառակ ապիկար, ժա-

ցաւ. այսինքն քուէից 2/3ի առաւելութեամբ Պատրիարք ընտրուեցաւ: Եպիսկոպոսաց ժողովը իր վերջնական ընտրութենէն առաջ ընտրելիաց մասին հռովմ Պապին հեռագրեց և պատասխանը ստանալէ յետոյ հետեւեալ օր քուէարկութիւն կատարեց:

Հռովմական ազգայնոց նորընտիր Պատրիարքը 1829ին ծնած է Մարտինի թէլէմէն գիւղին մէջ. մանկական հասակէն կղերականութեան փափաք ունենալով Զմմարի վանքը մտած է ու հոն իր նախնական ուսումը ստանալէ վերջ մի քանի ժառանգաւորներու հետ հռովմ գրկուած է ու բարձրագոյն ուսմանց չլիանը բոլորելով աստուածաբանութեան տօքթօրի վերական ստացած է: Հռովմ դարձին վարդապետական աստիճան ստանալով հովուական քանի մը պաշտօններ վարելէ ետք, 1881ին եպիսկոպոս կը ձեռնադրուի և կէսարիոյ առաջնորդ կընտրուի, ուր 18 տարի պաշտօն վարած է:

ԻՐԱՔԱՆ

— Ի. Բ. —

Մարգարէի հայ Տիկին մը, այրի, խոստացեր է 40,000 բուպի նուիրել Սալմաստի և Ուրմիոյ մէջ ազգային որբանոցներու հաստատման համար: Պարսկաստանի առաջնորդը Տէր Մաղաթիա եպիսկոպոսին հան իմաստայն կողմերը պիտի երթայ եղեր, բացուելիք դպրոց-որբանոցներուն յարմարագոյն տեղերը որոշելու:

Գառական նախարարը պաշտօնագրով մը հաղորդած է Պատրիարքին թէ՛ Սուլթանը շնորհած է Արմաշի վանքին և Մուշի Սկարապետ վանքին յետեւալ տուրքերը:

Պոլսէն մեկ կ'իմացնեն թէ Պատրիարքը Երւսթղի հետ համախոր-

հուրդ մտադիր է կիլիկիոյ կաթողիկոս ընտրել Մեսրոպ արքեպիսկոպոս Սուքիասեանը:

Այս եկեղեցական իր տխուր անցեալով բաւական ծանօթ է, ինչպէս Սասնոյ կոտորածէն վերջ, էտիրնէի առաջնորդ եղած ժամանակ, երբ բոլոր հայութիւնը կը յուզուէր ու բողոք կը բառնար թուրք կառավարութեան վարապետութեանց դէմ, նա միակ եկեղեցականը գտնուեցաւ, որ չ'ամչցաւ հաւատարմական ուղիւն մը յօրինել և իր թէմի քահանաներուն և կարգ մը ազգայնոց ստորագրել տալով զրկել Սուլթանին:

Քերտայի Ազգ. վարժարաններու հոգաբարձութիւնը և Էստեան վարժարանի մասնագէտ ուսուցիչները համագումար նիստ մ'ունենալով որոշած են յիշեալ վարժարանին մէջ աղջկանց բարձրագոյն դաստիարակութեան համար: Մինք ուրախութեամբ կ'ողջունենք այս որոշումը որուն շնորհիւ կը յուսանք յառաջիկային աւելի զարգացած վարժարաններ ունենալ մեր ազգային վարժարանաց մէջ:

Կէտիք փառայի երկսեռ վարժարանաց մէջ յոյժ գայթակղելի դէպքեր պատահած և այդ պատճառաւ այն վարժարանաց շրջանը ընդհատուած լինելն կանխաւ զբարձ էինք: Այժմ հաստատ աղբիւրներէ կ'իմանանք թէ նախորդ բոլոր ուսուցիչները պաշտօնէ դադարելով, ուսուցչական մարմինը ամբողջովին պիտի վերակազմուի և պաշտօնի կոչուելիք ուսուցիչներուն և ուսուցչուհիներուն ցուցակը Ուսումն. խորհրդին հաստատման պիտի ներկայացուի:

Վանայ այցելու հովիւ Տ. Ներսէս եպիսկոպոսը եղեր զրկելով Պատրիարք Կրտսէ տեղապետին խորհուրդէն եկեղեցիներուն ու վարժարաններուն շինութեան համար, որոնց թիւը 10ի կը հասնի, 80 ա-

կան ոսկի ուղած է: Պատրիարքարանը որոշած է 160 ոսկի միայն զրկել, առայժմ երկու եկեղեցիի նորոգութեան համար:

Պատրիարքարանի նպաստով մատուց յանձնաժողովը որոշած է երկու հարիւր ոսկիի չափ նպաստ մը զրկել վերստին Տէրսիմի, Զարսանճագի, Զմշկածակի, Սիսի և Խիզանի կարօտեալներուն համար:

Մալաթիոյ ազգ. որբանոցը առջի եղանակներուն վրայ 15 որբ եւս աւելցուցեր է. և այս նորեկները պատասպարելու համար խորհուրդ սենեակներու նորոգութեանց 15 ոսկիի պէտք զգացուած է, զոր յիշեալ յանձնաժողովը պիտի զրկէ որբանոցի Տիւրքնութեան:

Պատրիարքարանէն վերստին յանձնարարուած է տեղոյս Տ. Գէորգ քահանային փութով Պօլիս երթալ և կրօն. ժողովին առջեւ անձամբ բացատրութիւն տալ իր վրայ ծանրացող ամբաստանութեանց մասին:

Տիար Ե. Թորոսեան «Փիւնիկ»ի միջոցաւ կը ծանուցանէ թէ՛ յառաջիկայ օգոստոսի սկիզբէն «Արշալոյս» անունով ազգային գրական և քաղաքական կիսաշաբաթաթերթ մը պիտի հրատարակէ Եգիպտոսի մէջ: Բաժանորդագրութեան պայմանն է արտասահմանի համար տարեկան 20 և վեցամսեայ 12 ֆրանք:

Միւր այս նոր պաշտօնակցին յաջողութիւն և յարատեւութիւն կը մտախնայ:

Պոլսոյ Պէրպէրեան վարժարանի Աւագ դասարանի աշակերտներէն 9 երիտասարդներ դպրութեանց և գիտութեանց պատկաւորի վկայական ստանալու համար իրենց աւարտական քննութիւնները անցուցած են: Այդ ազգագուտ կարեւոր հաստատութեան շրջանաւարտ աշակերտաց թիւը այս վերջիններով 126ի կը հասնի:

մանակին ոգին և պահանջները ըմբռնելու անկարող ուսուցիչներու և հոգաբարձուներու մահաբալ ատելութեան եւ զգուշութեան, պրասեպաններու վրայ խնայարժան քանի՛ քանի՛ պատանիներ այդ թերթերով իրենց ուղիղ խառնեցին, ինչ անպատու խանդավառութեամբ մէկին փոխադրական խրատները միայն բոցավառ հայրենասիրական պարբերութիւնները լափեցին եւ գաղափարի հակիրճ պայքարէ մը ետք ազգային ինքնասրտեւ պարտականութեան մը բռնի սակ զգացին ինքզինքնին: Մեզ արիւղեալ տարբէն առաջ անոնք ապտակեցին իրենց արեւակիցներէն այդ մասդաշ և անկեղծ հոգիները հայրենասիրական շաւղի մէջ առաջին քայլը առնելուն հետ, քանի որ ես ուսուցիչներ հոգաբարձուներ գիտեմ, որ իրենց խոզի անտարբերութեան արգասիքը եղող շանգիստը խռովելու վտանգը համակուած ինչ լիբը յոխորտաբով ազգային ոգի եւ գաղափարի պայքարը մղող պատանիներ հեգնեցին, թերթը պատռեցին և պատիժներ անօրինեցին, վերջի վերջոյ այդ իրենց ըրածը խոհեմու-

թեան վերագրելով՝ այդ տեսակ ուսուցիչ և հոգաբարձութիւնները անշուշտ ո՛չ մէկ կերպով չեն կրնար արդարանալ:

89-90էն ստգին մեր գործնական յեղափոխութեան մէջ առած զգալի քայլափոխները հոսաւն պատանիներու և նորաստ երիտասարդներու յեղափոխական գաղափարէն աւելի գործնական կերպով փարած ըլլալուն փառաւոր փառքը կը ներկայացնեն, որովհետեւ անկից առաջ պոլսահայ կամ թրքահայ մը միւս ազգակիցները մեծ մասամբ անտարբերութեամբ էին, եւ կամ էն զգայուն հայը երազներով կը տոգորուէր յաճախ, անոր համար երկու երեք խորամանկներու թափած յորգառատ քրքրախոսքի արդիւնքը եղող ճշմարտութիւնները անոր համար մեր պատրիարքին արդար բողոքին փոխարինութիւն մը եղած պիտի ըլլար ուրով ազգը իր անկասկածեալ դատը բացարձակապէս շահած պիտի կրնար նկատել:

Ինչպէս ըսինք, Վահրամի Պօլիս գալը մեր ազգային դատին ամենէն կրակոտ

շրջանին մէջ մասնաւոր կը նշանակէ: Անիկայ 89-90 թուականներուն պատրաստուելով վրայ եղող սերունդին հախորդին վրայ թէպէտ ո՛չ կատարեալի բայց բաւական լաւ կարծիք ունէր, թերթերու անշահ բովանդակութիւնը կարգադրեցին Անի կղած տոները, իսկ զպարտեցին անհամեմատ կարգապահութեան և լաւ ուղղութեան մէջ էին, քանի մը ամիսէն ետք իր յուսախաբանութեամբ ըլլալը զօրաւոր կերպով բացատրեց:

«Ռուսահայ կամ թրքահայ ուրիշ կեդրոնները ինչքան ալ իսկզճ ըլլան անտգանելի են, որովհետեւ անոնք իրենց աչքը Պօլիսի վրայ յառած են, հակառակ անոր, հաւնիլ չ'աւելնիլ կեդրոններու Պօլիսը անոնց բարիք բաշխող ծանրութեան կեդրոն մը պիտի ըլլար, այնպէս ալ կերեւայ հեռուէն, բայց իսկապէս ոչինչ մը չ'ը ներկայացնէ այսօր գոյութիւն ունեցող հասուն երիտասարդութիւնը, արտաքին կեղծ չըպարի տակ ծածկուած է, զգացումները կենդանի կերեւան միջոցաւ ընդարձացուի չըլնանին մէջ կը գտնուին, սիրտեր ազգի եւ հայրենիքի վիշտով բոր-

— Միթ վայտայէն (Գերմանիա) հետեւեալ լուրը կը հաղորդեն. «Լայքցիկի հայոց Ճեմարանական ընկերութիւնը գիմելով Եւրոպայի պանազան քաղաքները գտնուող հայ ուսանողներուն, հայաստանի սովետոյ ինպատ հանգանակութեան ձեռնարկեց. արդէն զանազան կողմերէ հասած են համեստ գումարներ որոնց ամբողջութիւնը Պատրիարքին պիտի զրկուի իր նպատակին յաջողութեամբ համար:»

— Զէյթունէն գրած են Պատրիարքարան թէ տեղոյն Բողոքականները իրենց վարժարաններուն ծրագրերը սկսել են բարձրացնել և միանգամայն տեղացի Բողոքական հայերուն դրամագլուխներ հայթայիթել, որով գիւղացի ժողովուրդը իր երկրագործական պէտքերը կը հոգայ: Այժմ Զէյթունի մէջ ցորենը շատ սուղ գինով կը ծախուի, և վարուցան չունեցողները կարօտ վիճակի մէջ են:

ՍՈՒԼ Հ ԳՕՆՖԵՐԱՆՍԸ

— Ի. Բ. —

Գոնֆերանս՝ սոն բրօթքօլը մուծէպինճէ՝ մուգալէլէնամէլէրի իմ. զալամագ պապընտա տէվլէթլէրի տալէթ իթմէք իշիւն դարար վէրտի: Պու մուգալէլէլէրին պաշլըճալարը՝ հաքէմ հէյէթինին թէշքիլ օլընմասը, մուհարէպէլէրտէ իս. թիմալ օլան առէթլէրին հասուտալ լիթընա ալընմասը, ժընէվ անտ. նամէսինին ահքեամը տէնիլ մուհարէպէլէրինտէ տախի մէշլու օլմասը, պալընլարտան կիւլլէ, գուրչուն վէ սայիր բաթլայըճը շէլլէր աթըլմամասը, պօղուճը կաղալլէ կիւլլէ վէ ինսանըն թէնի իշինտէ բաթլայան գուրչունլար իսթիմալ օլընմամասը նօգթալարընտան ի պարէթ տիր:

Սուլ գոնֆերանսը մէզքիւր բրօթքօլ իլէ աթիտէքի պէշ նէվ արզուլարը պէյան իթմիշ տիր:

բոքոած, մինչդեռ այդ երեւոյթը խաբսպատիր է ամեն կերպով. հայրենիքիս մէջ տեսածիս պէս հոս ալ հոգեբանական դարձանալի այլազանութիւն մը կայ նորահասներու և հասուններու զգալու եղանակին մէջ, կարծես ժառանգական ոստումով բացարձակ իրենց պատկերու արիւնն է որ նորահասներու երակներուն մէջ արժանաւորապէս գահաժառանգութեամբ պայմանով կը ետայ, ես և անոնք որ ինծի պէս կը մտածեն պարտական ենք աշխատիլ ցնցիլու առոնք. մասնաւոր մեր պաշտօնն ալ անոնց շատ մօտիկ եւ ձեռնտու է. պարսբերիս է ամեն գնով խոհեմութեամբ շարժումի մէջ դնել եւ ազգային թունդ ու որոտա զգացումներու կոռուանլ մը վրայ բերել միացնել զանոնք. ամեն գնով ըսի որովհետեւ հակառակ մեր ուսուցիչներու և ունեցած առաւելութեան և պաշտօնի ձեռնտուութեան տնագին զգուարութիւնները անպակաս են բայց ինչ ընել...

Շ. Կումսարապետ

Շարունակելի

Отговорникъ Н. Драгулевъ
Печатница на Хр. Н. Войниковъ